

सोयाबीन : आधुनिक लागवड तंत्रज्ञान

डॉ. सतिश एस. निचळ
सोयाबीन शास्त्रज्ञ व प्रमुख,
प्रादेशिक संशोधन केंद्र, अमरावती

सोयाबीन पिक घेणाऱ्या शेतकऱ्यांसाठी

जाहीर आवाहन

घरचे बियाणे पेटा, उत्पादन खर्च कमी करा

सोयाबीन पिकासाठी प्रती एकरी ३० किलो बियाणे पेरणीसाठी वापरावे लागते. बियाणीची किंमत जास्त असल्याने बियाणे खरेदीवर शेतकऱ्यांचा जास्त खर्च होतो. हे टाळण्यासाठी शेतकऱ्यांनी स्वतःकडील घरचे बियाणे पेरणीसाठी वापरावे.

शेतकऱ्यांनी घरचे बियाणे का पेटावे ?

- * सोयाबीन हे स्वपरागसिंचित पिक असून सर्व वाण हे सरळ वाण आहेत.
- * एकदा प्रमाणित बियाणे वापरल्यानंतर त्याच्या उत्पादनातून येणारे बियाणे पुढील ३ वर्षांपर्यंत वापरता येते.
- * घरचे बियाणे वापरल्याने उत्पादनात घट होत नाही.

बियाणे पेरण्यापूर्वी घ्यावयाची काळजी

- * बियाणाची पेरणीपूर्वी उगवण क्षमता तपासावी.
- * सोयाबीन बियाणाचे बाह्य आवरण पातळ असून बियाणातील बिजांकूर व मुलांकूर बाह्य आवरणाच्या लगत असल्याने बियाणाची जास्त प्रमाणात आदळ आपट होणार नाही याची काळजी घ्यावी.
- * बियाणे पेरणीपूर्वी प्रती किलो बियाणास ४ ग्रॅम थायरम किंवा ३ ग्रॅम बाविस्टन या बुरशीनाशकाची तसेच रायझोबियम २५ ग्रॅम व पिएसबी २५ ग्रॅम या जिवाणू संवर्धनाची बीजप्रक्रिया करावी.

उगवणक्षमता कशी तपासावी ?

- * सोयाबीनच्या १०० बियाणांची ओल्या जागेत लागवड करावी किंवा ओल्या गोणपाटाच्या तुकड्यात बियाणे ठेऊन रोज पाणी शिंपडावे. ५ ते ६ दिवसांनी बियाणाची उगवणक्षमता तपासावी.
- * १०० बियाणांपैकी ७० बियाणे उगवल्यास ७०% बियाणे उगवणक्षमता समजावी व एकरी ३० किलो बियाणे पेटावे, त्यापेक्षा कमी उगवण झाल्यास उगवणीच्या प्रमाणात एकरी बियाणाची मात्रा वाढवावी.

सोयाबीन उत्पादकता कमी होण्याच्या प्रमुख कारणे व समाधान

सोयाबीन बियाण्याची कमी उगवण क्षमता:

- पेरणी पूर्वी बियाण्याची उगवण शक्ती तपासून पहावी.
- जमिनीत पुरेसा ओलावा असतानाच (७५-१०० मिमी. पाऊस), १५ जुलै पूर्वी जास्तीत जास्त ४ से. मी. खोली पर्यन्त पेरणी करावी.
- शेतकऱ्याने स्वतःचे बियाणे स्वतःच तयार करण्यावर भर द्यावा

पिक संवेदनशील अवस्थेमध्ये पावसाचा खंड :

- मुलस्थानी जल संधारणाकरिता सोयाबीनची पेरणी रुंद वरंबा सरी पद्धतीने करावी किंवा तीन/ सहा सोयाबीनच्या ओळी नंतर एक ओळ रिकामी ठेवावी.
- पिक संवेदनशील अवस्थेत पाण्याची सोय असल्यास संरक्षित ओलीत द्यावे.

एकच पिक व वाणाचा वापर

- पिक फेरपालट तसेच वाण बदल करणे अत्यंत आवश्यक
- आंतरपिक पद्धतीचा समावेश करावा तसेच पिक विविधीकरणावर जोर द्यावा

खोडमाशी, मुळकुज व पिवळ्या मोड्याक विषाणूंचा प्रादुर्भाव

- पेरणीपूर्वी बुरशीनाशक, कीटकनाशक व जीवाणू संवर्धकाची बीज प्रक्रिया करावी
- प्रमुख कीड व रोगास प्रतिकारक/ सहनशील वाणांचा वापर
- खोड माशी व पिवळा मोड्याक रोगासाठी प्रतिबंधात्मक व नियंत्रणात्मक उपाय म्हणून थायमिथोक्झाम ३० एफ एस ची बीज प्रक्रिया करावी तसेच पिवळ्या चिकट सापळ्याचा व निंबोळी अर्काचा सुरुवातीपासून आवर्जून वापर करावा

मुळकुज

खोडमाशी

पिवळा मोड्याक

परोपजीवी अमरवेलचा काही भागात वाढता प्रादुर्भाव

➤ पिकाची फेरपालट करणे आवश्यक आहे तसेच बियाणे चाळनीने गाळूनच पेरावे, उगवण पूर्व तणनाशकाचा वापर करावा

नांगरटी ऐवजी रोटान्हेटरचा अवास्तव वापर

➤ रोटान्हेटरचा कमीत कमी वापर करून नांगरटी वर भर द्यावा

सोयाबीनवरील खोडमाशीच्या नियंत्रणासाठी करावयाच्या उपाय योजना

१. बियाण्याला थायोमीथाक्साम ३० एफ एस @ १० मिली /किलो बियाणे पेरणीचे आधी बीजप्रक्रिया करावी
२. रोपअवस्थेत खोड माशीचा प्रादुर्भाव टाळण्यासाठी फोरेट १० जी १० किलो /हे पेरणीचे वेळी जमिनीत द्यावे.
३. पिक १५ ते २० दिवसाचे असतांना थायोमिथोक्झाम १२.५ टक्के + लाम्बडा स्याहलोथ्रीन ९.५ टक्के ई. सी. @ २.५ मिली प्रती १० लिटर पाण्यात फवारणी करावी.
४. पहिल्या फवारणी नंतर १५ दिवसांनी दुसरी फवारणी इंडोक्साकार्ब १५.८ ई सी @ ६.७ मिली किंवा क्लोरॅनट्रीनिलीप्रोल १८.५ एस सी @ ३ मिलि प्रती १० लिटर पाण्यात फवारणी करावी

	वाण	प्रसारण वर्ष	फुलाचा रंग	परिपक्व होण्याचा कालावधी (दिवस)	हेक्टरी सरासरी उत्पादन (क्विंटल)	हेक्टरी बियाणे (किलो)
१	पीडीकेवी येलो गोल्ड (ए एम एस १००१)	२०१८	जांभळा	९५-१००	२२-२६	६०
२	सुवर्ण सोया (ए एम एस एम बी ५-१८)	२०१९	पांढरा	९८-१०२	२४-२८	६०
३	पिडीकेव्ही पूर्वा (एएमएस २०१४-१)	२०२०	जांभळा	१०२-१०५	२२-२६	६०
४	पिडीकेव्ही अम्बा (एएमएस १००-३९)	२०२१	जांभळा	९४-९६	२८-३०	६५
५	एमएयुएस १५८	२००९	जांभळा	९३-९८	२२-२५	६५
६	एम ए यू एस-१६२	२०१४	जांभळा	१००-१०३	२४-२६	६५
७	एम ए यू एस- ६१२	२०१६	जांभळा	९३-९८	२४-२७	६५
८	जेएस-३३५	१९९३	जांभळा	९८-१०२	२२-२४	७५
९	जेएस – ९३०५	२००२	जांभळा	९०-९५	२०-२२	७५
१०	जे एस ९५-६०	२००७	जांभळा	८२-८८	१८-२०	८०
११	जे एस २०३४	२०१४	पांढरा	८६-८८	२०-२१	१००
१२	एनआरसी – ३७	२००१	पांढरा	१०५-१०७	२४-२६	६०-६५

पिडीकेव्ही येलो गोल्ड
(एएमएस-१००१)

सुवर्ण सोया
(एएमएस - एमबी ५-१८)

पिडीकेव्ही पूर्वा
(एएमएस २०१४-१)

पिडीकेव्ही अम्बा
(एएमएस १००-३९)

वाण	पिडीकेव्ही येलो गोल्ड (एएमएस-१००१)	सुवर्ण सोया (एएमएस-एमबी ५-१८)	पिडीकेव्ही पूर्वा (एएमएस २०१४-१)	पिडीकेव्ही अम्बा (एएमएस १००-३९)
प्रसारण वर्ष	२०१८	२०१९	२०२०	२०२१
अधिसूचना वर्ष	२०१९	२०२१	२०२१	२०२१
शिफारस केलेले क्षेत्र	महाराष्ट्र	मध्य भारत	पूर्व भारत	मध्य भारत

सोयाबीन वाण : पिडीकेव्ही येलो गोल्ड (एएमएस-१००१)

- प्रसारण वर्ष: २०१८ (महाराष्ट्रासाठी प्रसारित)
- फुलाचा रंग जांभळा असून खोड व शेंगावर लव नाही
- परिपक्वतेचा कालावधी: ९५-१०० दिवस
- प्रचलित वाण जे एस-३३५ पेक्षा १५-१७ टक्के अधिक उत्पादन देणारा वाण
- उत्पादकता : २२-२६ क्विंटल/हेक्टर
- मुळकुज/खोडकुज व पिवळा मोडक या रोगांस मध्यम प्रतिकारक
- चक्रभूंगा व खोडमाशी या किडीस मध्यम प्रतिकारक
- परीपक्वतेनंतर १० दिवसापर्यंत शेंगा फुटण्यास प्रतिकारक

सोयाबीन वाण : सुवर्ण सोया

(एएमएस -एमबी ५-१८)

- प्रसारण वर्ष: २०१९ (मध्य भारतासाठी प्रसारित)
- फुलाचा रंग पांढरा असुन खोड व शेंगावर तपकिरी रंगाची लव आहे
- परिपक्वतेचा कालावधी: ९८-१०२ दिवस
- प्रचलित वाण जे एस-३३५ पेक्षा १८-२० टक्के अधिक उत्पादन देणारा वाण
- उत्पादकता : २४-२८ क्विंटल/हेक्टर
- मुळकुज/खोडकुज व पानावरील बुरशीजन्य ठिपके या रोगांस प्रतिकारक
- चक्रभूंगा व खोडमाशी या किडीस मध्यम प्रतिकारक
- परीपक्वतेनंतर १०-१२ दिवसापर्यंत शेंगा फुटण्यास प्रतिकारक

सोयाबीन वाण : पिडीकेव्ही पूर्वा

(एएमएस २०१४-१)

- प्रसारण वर्ष: २०२० (पुर्व भारतासाठी प्रसारित)
- फुलाचा रंग जांभळा असुन खोड व शेंगावर लव नाही
- परिपक्वतेचा कालावधी: १०२-१०५दिवस
- प्रचलित वाण जे एस-३३५ पेक्षा २०-२२ टक्के अधिक उत्पादन देणारा वाण
- उत्पादकता : २२-२६ क्विंटल/हेक्टर
- चक्रभूंगा व खोडमाशी या किडीस मध्यम प्रतिकारक
- परीपक्वतेनंतर १० दिवसापर्यंत शेंगा फुटण्यास प्रतिकारक

सोयाबीन वाण : पिडीकेव्ही अम्बा (एएमएस १००-३९)

- राष्ट्रीय स्तरावर महाराष्ट्र, मध्य प्रदेश, राजस्थान, गुजरात व उत्तर प्रदेश या राज्यांनं करीता प्रसारीत (प्रसारण वर्ष: २०२१).
- जास्त उत्पादन क्षमता (सरासरी उत्पादकता : २८-३० क्विं/हे)
- लवकर परिपक्व होणारे वाण (९४-९६ दिवस)
- मुळकुज/खोडकुज या रोगास व चक्रभूंगा आणि खोडमाशी या किडीस मध्यम प्रतिकारक
- प्रचलित वाणांपेक्षा तेलाचे (२०.५%) व प्रथिणाचे (४४%) प्रमाण तुलनात्मकदृष्ट्या जास्त.
- प्रचलित वाणांच्या तुलनेत रबी/ उन्हाळी बीजोत्पादनासाठी योग्य.
- परीपक्वतेनंतर १०-१२ दिवसापर्यंत शेंगा फुटण्यास प्रतिकारक

जातीचे नाव	प्रसारण वर्ष	फुलाचा रंग	परिपक्व होण्याचा कालावधी (दिवस)	हेक्टरी उत्पादन (क्विं)

एमएयूएस १५८	२००९	जांभळा	९३-९८	२२-२५

शारीरिक परीपक्वतेनंतर १२-१५ दिवसापर्यंत शेंगा तडकण्यास सहनशील. खोडमाशी या किडीस सहनशील. महाराष्ट्रासाठी प्रसारित.

एम ए यू एस-१६२	२०१४	जांभळा	१००-१०३	२४-२६

मशीन द्वारे कापणीस योग्य, शारीरिक परीपक्वतेनंतर १२-१५ दिवसापर्यंत शेंगा तडकण्यास सहनशील. मराठवाडा साठी प्रसारित.

एमएयूएस- ६१२	२०१६	जांभळा	९३-९८	२४-२७

शारीरिक परीपक्वतेनंतर १२-१५ दिवसापर्यंत शेंगा तडकण्यास सहनशील. महाराष्ट्र व दक्षिण भारतासाठी प्रसारित.

जातीचे नाव	प्रसारण वर्ष	फुलाचा रंग	परिपक्व होण्याचा कालावधी (दिवस)	हेक्टरी उत्पादन (क्विं)

फुले संगम

२०१६

जांभळा

१००-१०५

२३-२५

तांबेरा रोगांस प्रतिकारक, पश्चिम महाराष्ट्रासाठी प्रसारित.

फुले अग्रणी

२०१३

जांभळा

१००-१०५

२२-२४

तांबेरा रोगांस प्रतिकारक, पश्चिम महाराष्ट्रासाठी प्रसारित

जेएस-३३५

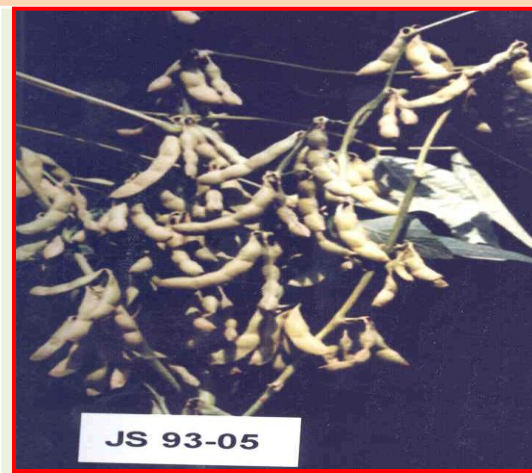
१९९३

जांभळा

९८-१०२

२२-२४

बक्टेरियल पुरळसाठी सहनशील. महाराष्ट्र व मध्यभारतासाठी प्रसारित.

जातीचे नाव	प्रसारण वर्ष	फुलाचा रंग	परिपक्व होण्याचा कालावधी (दिवस)	हेक्टरी उत्पादन (क्विं)
जेएस - ९३०५	२००२	जांभळा	९०-९५	२०-२२
रोग व किडींना सहनशील. चार दाण्यांचे प्रमाण २०-२५ टक्के, . महाराष्ट्र व मध्यभारतासाठी प्रसारित.				

जे एस ९५-६०	२००७	जांभळा	८२-८८	१८-२०
लवकर परीपक्व होणारा, रोग व किडींना सहनशील. महाराष्ट्र व मध्यभारतासाठी प्रसारित.				

जे एस २०३४	२०१४	पांढरा	८६-८८	२०-२१
लवकर परीपक्व होणारा, रोग व किडींना सहनशील. महाराष्ट्र व मध्यभारतासाठी प्रसारित.				

बिजप्रक्रिया

१. पहिली : कार्बोक्सीन ३७.५% + थायरम ३७.५% या मिश्र घटकाची ३ ग्राम प्रती किलो बियाण्यास बीज प्रक्रिया करावी

२. दुसरी: सोयाबीनवरील खोडमाशीच्या नियंत्रणासाठी बियाण्याला थायोमीथाक्साम ३० एफ एस @ १० मिली /किलो बियाणे पेरणीचे आधी बीजप्रक्रिया करावी

३. तिसरी : प्रत्येकी ५० मि. ली. द्रवरूप रायझोबियम व पी एस बी जीवाणू संवर्धने प्रती १० किलो बियाण्यास लावावे किंवा २५० ग्राम पावडर स्वरूपात प्रती १० किलो बियाण्यास लावावे.

पेरणी पद्धत

- पेरणी उताराला आडवी तसेच पूर्व पश्चिम करावी.
- पेरणी बिबीफ यंत्राने करावी किंवा सोयबीन पेरणीनंतर अंदाजे ३० दिवसांनी सोयबीनच्या ३ ओळी नंतर सरी काढावी.
- सोयाबीन पिकाची पट्टा पद्धतीने (६ ओळी सोयाबीन नंतर १ ओळ रिकामी) पेरणी केल्यास रिकम्या ओळीत सरी पाडून मुलस्थानी जलसंवर्धन करता येईल. तसेच जास्तीचे पाणी शेताबाहेर काढण्यास मदत होते व फवारणीसाठी सोयीचे होते.
- ४५ x ५ सेमी रुंद वरंबा सारी पद्धतीवर (बीबीएफ) लागवड करावी. जेणेकरून रोपांची संख्या हेक्टारे ४ ते ४.५ लाख एवढी राहिल. बियाणे ४ सेमी पेक्षा खोल पेरू नये.

रुंद वरंबा-सरी पद्धत

पट्टा पद्धत

सोयाबीनमध्ये पेरणीनंतर ३० दिवसांनी
३ ओळीनंतर सारी काढावी

मुलस्थानी जलसंधारण

**Sowing on Contour with
BBF**

Sowing on BBF

In-situ Water Conservation

खत व्यवस्थापन

सेंद्रिय खत : ५ टन चांगले कुजलेले शेणखत किंवा कंपोस्ट खत प्रती हेक्टरी द्यावे.
रासायनिक खत: हेक्टरी ३० किलो नत्र, ७५ किलो स्फुरद, ३० किलो पालाश
पेरणीच्या वेळी द्यावे. (हेक्टरी ६५ किलो युरिया, ४६८ किलो सिंगल सुपर फोस्फेट व
५० किलो म्युरेट ऑफ पोटॅश).

एकीकृत खत व्यवस्थापन: हेक्टरी ५ टन चांगले कुजलेले शेणखत किंवा कंपोस्ट
खत पेरणीपूर्वी दिले असल्यास तसेच जीवाणू संवर्धनाची बीज प्रक्रिया केली
असल्यास रासायनिक खतांचे मात्रा अर्धी द्यावी. **अधिक उत्पन्न मिळविण्यासाठी**
शिफारस केलेल्या खतमात्रे सोबत पेरणी नंतर ५० व ७० दिवसांनी २ टक्के
युरियाची (१०० लिटर पाण्यात २ किलो युरिया) फवारणी करावी किंवा
पाण्यात विरघळणारे खत १९:१९:१९ शेंगा भरण्याचे वेळेस फवारणी करावी.

तण व्यवस्थापन

तणनाशकाचा प्रकार	रासायनिक नाव	तणनाशकाची मात्रा/हेक्टर	वापरावयाचा काळ	
१	पेरणीपूर्व	फ्लुक्लोरॅलीन ४५% ईसी (बासालीन)	२.२५० ली	पेरणीपूर्वी जमिनीत ओलावा असताना जमिनीवर सारखी फवारणी करावी व वखराची पाळी देवून जमिनीत मिसळून द्यावे
२	उगवणपूर्व	पेंडीमीथ्यालीन ३०% ईसी (स्टॉम्प)	२.५ ते ३.३ ली	पिक पेरणीनंतर त्याच दिवशी किंवा अंकुर पृष्ठभागावर येण्याआधी फवारणी करावी (पिक पेरणी नंतर लगेच ३ दिवसाचे आत)
		पेंडीमीथ्यालीन ३८.७% ईसी (स्टॉम्प एकस्ट्रा)	१.५० ते १.७५ ली	
		डायक्लोसुल्याम ८४% डब्लू डीजी (स्ट्रॉग आर्म)	२२-२६ ग्राम	
३	उगवण पश्चात	इमॅजिथायपर १०% एस एल (परसूट)	१ लिटर	पिक पेरणीनंतर १५-२० दिवसांनी फवारणी करावी
		क्विझॅलोफॉप पी इथिल ५% ईसी (टरगा सुपर)	१ लिटर	
		क्विझॅलोफॉप पी इथिल १०% ईसी (टरगा सुपर)	४५० मिली	
		क्लोरीमुरान इथिल २५% डब्लू पी (क्लोबेन)	३६-४० ग्राम	
		प्रोपाक्वीझॅफोप १०% ई सी (एजील, सोसायटी)	५००-७०० मिली	
		क्विझॅलोफॉप पी टेफ्युरील ४.४१% ई सी (पेन्टारा)	७५०-१००० मि लि	
		इमाझॅमोक्स ३५% + इमॅझीथॅपिर ३५% डब्लूजी (ओडिसी)	१०० ग्राम	

ओलीत व्यवस्थापन

सोयाबीन पिकास वाढीच्या अवस्थेनुसार पाण्याची गरज

पिकाच्या वाढीची अवस्था	पिकाच्या पेरणीपासुन दिवस	पिकाच्या पेरणीपासुन दिवस
पेरणी	०-० दिवस	७५-१०० मि.मि. एवढा पाऊस पडल्यानंतर सोयाबीनची पेरणी करावी.
उगवण	०-५ दिवस	
अंकुरण	५-१० दिवस	
रोपावस्था	१०-२० दिवस	३० मि.मि. - ४५ मि.मि.
कायिक वाढीची अवस्था	२०-३८ दिवस	४५ मि.मि. - ६० मि.मि.
फुलोेर अवस्था	५०-६५ दिवस	२५५ मि.मि. - २७५ मि.मि.
शेंगा अवस्था	६५-८० दिवस	१९५ मि.मि. - २०० मि.मि.
परिपक्वता अवस्था	८०-१०५ दिवस	६० मि.मि. - ७० मि.मि.

शिफारस :-

- १- पीक फुलोऱ्यावर असतांना (४० ते ४५ दिवसांनी)
- २- शेंगेंमध्ये दाणे भरत असतांना (७० ते ८० दिवसांनी)

विद्यापीठाद्वारे सोयाबीनचे प्रमुख सुधारित तंत्रज्ञान शिफारसी

आंतरपीक पद्धतीचा अवलंब:

सोयाबीन + तुर (४:१, ५:१, ६:१ व ६:२)

योग्य विद्राव्य खतांचा कार्यक्षम वापर:

शिफारशीत खताची मात्रेसोबत पेरणीनंतर ५० व ७० दिवसांनी २ टक्के युरियाची फवारणी किंवा शेंगा धरण्याच्या अवस्थेत २ टक्के डी ए पी किंवा २ टक्के १९:१९:१९ (नत्र, स्फुरद व पालाश) ची फवारणी

बिज प्रक्रियेचा वापर:

➤ कार्बोक्सीन + थायरम (मिश्र घटक)
या बुरशीनाशकाची २ ग्राम प्रती किलो
बियाणे

➤ रायझोबियम + स्फुरद विरघळविणारे
जीवाणू (पी एस बी) खतांची बिजप्रक्रिया

किडी व तणांच्या बंदोबस्तासाठी कीडनाशक व तणनाशकाचा सुसंगतपणे वापर:

क्विनाॅलफोस २५ इ सी + इमॅझीथॅपीर १० एस एल

मुलस्थानी जलसंधारण:

पेरणीनंतर अंदाजे ३० दिवसांनी

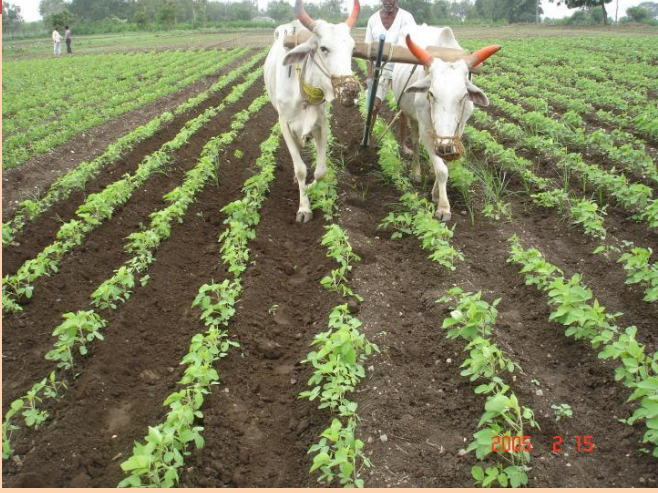
सोयाबीनच्या ३ किंवा ६ ओळीनंतर सरी
काढणे

सोयाबीन पिकामध्ये संजीवकाचा वापर:

उत्पादन वाढीसाठी तसेच अवास्तव कायिक वाढ
रोखण्यासाठी क्लोरोमीक्वाट क्लोराईड २ मिलि प्रती
लिटर पाण्यात पेरणीनंतर ४० दिवसांनी फवारणी

सोयाबीन उत्पादन वाढीचे सूत्रे

डवरणी सोबत मातीची भर देणे

फुलोऱ्यात आंतरमशागत टाळावी

गरजेनुसार शेत तळ्यातून ओलीत

२ टक्के युरियाचे फवारणी

परिपक्व अवस्थेत कापणी

कापणी व मळणी

कापणी: कापणीच्या वेळेस पाने पिवळी पडून गळू लागतात व शेंगाचा रंग भुरकट, तांबूस किंवा काळपट होतो. कापणीचे वेळी दाण्यातील ओल्याव्याचे प्रमाण १५-१७ टक्के असावे.

मळणी: मळणी यंत्राच्या ड्रमची गती ३५०-४०० फेरे प्रती मिनिट या दरम्यान असावी जेणेकरून बियाण्याला इजा पोहोचणार नाही आणि उगवणशक्तीवर विपरीत परिणाम होणार नाही.

साठवणूक

साठवणूक करताना दाण्यात ओल्याव्याचे प्रमाण १० ते १२ टक्के पेक्षा जास्त नसावे.

यासाठी बियाणे उन्हात सुकवुन तागाचे

पोत्यात भरावे. साफ केलेले सोयाबीन

बियाणे ५०-१०० किलोच्या तागाचे पोत्यात

पाच थप्प्या पर्यंत हवेशीर रूम मध्ये किंवा

शेड मध्ये रचून ठेवता येतात.

धन्यवाद
खरीप हंगामासाठी शुभेच्छा